

dr hab. Kazimierz Mikołajec prof. AWF Katowice
Wydział Wychowania Fizycznego
Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Katowice, 10.11.2024

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Lidii Stanisław-Guzik pt. „Rodzaj i efektywność czynności podczas gry oraz ich związek ze strukturą czasową meczu, poziomem sportowym, budową somatyczną, sprawnością funkcjonalną i psychomotoryczną zawodnika w piłce siatkowej” wykonanej pod kierunkiem promotora dr hab. Tomasza Gabryśia.

Ocena formalna dysertacji

Rozprawa obejmuje 167 stron tekstu, 47 tabel, 73 ryciny, 4 rysunki i zawiera 203 pozycje piśmiennictwa w zdecydowanej większości anglojęzycznego. Rozdziały, podrozdziały i ryciny są ponumerowane a tabele i ryciny umieszczone we właściwym miejscu. Struktura pracy, kolejność rozdziałów i podrozdziałów jest poprawna. Praca obejmuje zagadnienia z zakresu nauk o kulturze fizycznej w szczególności analizy gry, która zajmuje ważne miejsce w teorii sportu. Treść zawarta w rozprawie odpowiada tematowi pracy. Muszę jednak zwrócić uwagę, iż rozprawa w niektórych fragmentach napisana jest niestarannie (literówki, niejednorodny format niektórych tabel, terminologia i styl). Oprócz tego proszę o informację w jakim stopniu praca dotyczy struktury czasowej meczu oraz poziomu sportowego, mam bowiem pewien problem ze znalezieniem tych aspektów w tekście rozprawy. Dodatkowo zdaniem recenzenta słowa „zawodnika w piłce siatkowej” można byłoby z powodzeniem zastąpić frazą „młodych siatkarek”, co umożliwiłoby już na wstępie identyfikację grupy badanych.

Ogólna ocena pracy

Problematyka podjęta przez mgr Lidie Stanisław – Guzik, w nurcie badań dotyczących analizy gry oraz zależności poszczególnych czynników warunkujących jej efektywność od

budowy somatycznej, sprawności funkcjonalnej i psychomotorycznej młodych siatkarek. Dodatkowo autorka dysertacji podjęła się badania wyżej wymienionych aspektów z uwzględnieniem podziału na pozycje boiskowe. Oprócz niewątpliwych zalet tego podejścia musimy także odnotować występujący w tym przypadku problem natury analitycznej.

Zdaniem recenzenta należy także zwrócić uwagę na unikalny charakter grupy badanych. Tworzą ją najbardziej utalentowane młode polskie siatkarki, uczennice SMS PZPS w Szczyrku. Jest to niezwykle istotny projekt realizowany przez Wydział Szkolenia PZPS, ponieważ zdecydowana większość zawodniczek występuje w młodzieżowych kadrach narodowych, a w dłuższej perspektywie rywalizuje na poziomie ekstraklasy i kadry seniorskiej. Dzięki możliwości korzystania z ośrodka COS w Szczyrku dziewczęta mają stworzone optymalne warunki treningowe i startowe.

Kolejnym istotnym aspektem wartym podkreślenia jest opracowanie i korzystanie z autorskiego arkusza rejestracji przebiegu gry jako pewnego rodzaju uzupełnienie dla systemu Data Volley. Mam tylko wątpliwość na ile to narzędzie było walidowane, a uzyskane dane zweryfikowane (rejestracja elementów gry przez dwóch obserwatorów).

Podsumowując część recenzji dotyczącą uwag ogólnych pragnę stwierdzić, iż podjęty przez autorkę pracy problem naukowy uważam za istotny, oryginalny i posiadający znaczącą wartość aplikacyjną. Jest to zarazem zagadnienie dość trudne ze względu na jego złożony charakter, a zwłaszcza fakt, iż na efektywność czynności wykonywanych podczas gry w sportach zespołowych wpływa w różnym stopniu przynajmniej kilka czynników (np. umiejętności techniczno-taktyczne).

Komentarze szczegółowe

Kwestie związane z tytułem pracy poruszyłem powyżej. Wydaje się, że mógł być lepiej sformułowany.

Rozdział I.

Jako recenzent jestem pod wrażeniem objętości przeglądu literatury zaprezentowanego w tym rozdziale. Przedstawione w sposób bardzo czytelny (w tabelach) badania związane z tematem pracy, podzielone zostały na określone obszary tematyczne. Doktorantka podjęła w tym zakresie ogromny wysiłek. Mam jednak kilka uwag dotyczących tej części dysertacji. W

moim przekonaniu brakuje krytycznej analizy przytoczonej literatury, stosunkowo niewiele jest prac dotyczących siatkówki żeńskiej, przede wszystkim młodych siatkarek (na tym poziomie zaawansowania sportowego), na końcu rozdziału brakuje jego podsumowania i nawiązania do wybranego przez doktorantkę tematu dysertacji. Na koniec, nie wiem, dlaczego niektóre tabele są podpisane „Przegląd przez literaturę”. Proszę o ustosunkowanie się do tych kwestii podczas obrony.

Rozdział II.

Cel pracy sformułowany został poprawnie, chociaż należy zwrócić uwagę, iż „czynności wykonywane podczas gry” zostały zamienione na „efektywność gry”. Wydaje się, że pojęcia te mają nieco inne znaczenie i pojemność.

Pytania badawcze (6) budzą nieco wątpliwości, ponieważ pojawia się w nich nowy element, który nie został uwzględniony w celu pracy, czyli „podział na pozycje boiskowe” (pytanie 1 oraz 3). Oprócz tego pytanie 2 ma bardzo ogólny charakter. Nie potrafię odgadnąć, co znaczy określenie „struktura siatkarskich czynności”. Czy chodzi o czynności wykonywane przez zawodniczki na poszczególnych pozycjach boiskowych? Jeśli tak, to wiedza w tym zakresie jest dość ugruntowana i szeroko opisana. W pytaniu nr 4 pojawia się zakres zmian między I i II okresem rocznego cyklu treningowego. Czy chodzi o I i II okres startowy? Podobnie biorąc pod uwagę pytanie nr 5, nie potrafię odgadnąć intencji autorki dysertacji. Mam wrażenie, że pytania badawcze nie zostały sformułowane dostatecznie precyzyjnie. Dlatego proszę o wyjaśnienie tej kwestii jak również informacji w jakim stopniu pytania badawcze są związane z celem badań.

Materiał i metody. W tabeli 2.1 przedstawiono charakterystykę badanych zawodniczek. Należałoby uzupełnić tabelę poprzez wpisanie [lata] jako jednostkę określającą staż treningowy i wiek kalendarzowy. Grupa została podzielona na zawodniczki grające na poszczególnych pozycjach (5 formacji). Spowodowało to, iż liczba dziewcząt na danej pozycji jest niewielka (2-4). Zabieg ten był konieczny ze względu na sformułowane pytania badawcze, ale jednocześnie spowodował, iż niewielka liczba przypadków na wyodrębnionych pozycjach uniemożliwia zastosowanie niezbędnych narzędzi analizy statystycznej np. istotności różnic.

Tabela 2.2 dotyczy w większym stopniu kalendarza badań oraz rejestracji i analizy przebiegu gry aniżeli organizacji badań. Makrocykl roczny zawiera także okres przejściowy, którego doktorantka wprawdzie nie analizowała, ale powinien być umieszczony w tabeli. Okres startowy zwykle jest jeden. Może być podzielony na I oraz II fazę (I i II runda sezonu zasadniczego) oraz play-off, który w tym przypadku nie występuje. Dlatego lepszym

rozwiązaniem byłoby wykorzystanie podziału okresu startowego na fazę I oraz fazę II lub rundę I i rundę II. Badania przekrojowe były wykonywane na końcu okresu przygotowawczego oraz na finiszu I rundy rozgrywek. Dlatego możemy analizować tylko zmiany jakie nastąpiły w I fazie okresu startowego. Organizacja badań została zaprezentowana pod tabelą 2.2. Opis zdaniem recenzenta jest nieco zbyt lakoniczny. Brakuje szczegółów rozgrzewki, pory dnia w jakiej badania były realizowane, informacji o treningu przeprowadzonym oprócz badań. Wydaje się także zasadne umieszczenie w tej części pracy kryteriów włączenia i wyłączenia z badań. Proszę doktorantkę o wyjaśnienie tych kwestii.

Metody badań. Na stronie 36 doktorantka pisze o pomiarach dotyczących „sprawności motorycznej ogólnej i siatkarskiej”. W dalszej części tekstu (strona 37) o diagnozowaniu „wydolności i sprawności motorycznej”. Konieczne zdaniem recenzenta wydaje się uporządkowanie zastosowanej w dysertacji terminologii. Proszę także o wyjaśnienie znaczenia pojęcia „czynności ruchowe”. Czy dotyczą one czynników (elementów) gry?

Str 40 punkt 5. Siła – może podobnie jak w przypadku pozostałych podrozdziałów lepiej byłoby napisać „Ocena siły mięśniowej” lub „Ocena poziomu siły mięśniowej”.

Moim zdaniem brakuje w tym fragmencie pracy uzasadnienia wykonania w ramach badań pomiaru wydolności aerobowej, skoro w rozdziale I dowiadujemy się, iż metabolizm beztlenowy odgrywa dominującą rolę podczas wysiłku startowego w siatkówce.

Poza wymienionymi powyżej mniej istotnymi niedociągnięciami rozdział jest napisany poprawnie.

Rozdział III.

Rezultaty badań. Najbardziej obszerny rozdział dysertacji liczący 69 stron. Pomimo tego, iż rezultaty badań w poszczególnych obszarach (budowa somatyczna, zdolności funkcjonalne i motoryczne, czynniki gry oraz ich efektywność) są prezentowane w sposób uporządkowany, to liczba informacji jaką „bombardowany” jest czytelnik powoduje, iż lektura jest bardzo trudna. Zdaniem recenzenta autorka dysertacji mogła bez uszczerbku dla jej wartości merytorycznej dokonać pewnej selekcji danych, co zredukowałoby ich objętość. Mogłoby to dotyczyć prezentacji aż 5 zmiennych dotyczących wydolności tlenowej, charakterystyki zasięgu w wyskokach do bloku i ataku, przeliczania liczby czynności rejestrowanych za pomocą arkusza własnego „na zawodnika”. Chciałbym zauważyć, iż analizowane w rozdziale zmiany poziomu poszczególnych zmiennych dotyczących budowy somatycznej oraz zdolności dotyczą pierwszej fazy okresu startowego, ponieważ badania zostały wykonane na końcu okresu przygotowawczego oraz startowego I. Czas między

badaniami to 3 m-ce. Z tego względu dość dyskusyjne wydaje się definiowanie tych zmian jako zachodzących w trakcie rocznego makrocyklu. Oprócz tego zmiany wartości poszczególnych zmiennych pomiędzy pierwszym i drugim badaniem w odniesieniu do poszczególnych pozycji boiskowych są prezentowane tylko jako ich różnica wyrażona konkretną liczbą. W niektórych fragmentach także w ujęciu procentowym (dlaczego nie w każdym przypadku?). Brakuje natomiast informacji czy jest ona istotna statystycznie. Jest to prawdopodobnie spowodowane niewielką liczbą zawodniczek w poszczególnych formacjach (2-4), co uniemożliwia zastosowanie odpowiednich narzędzi statystycznych. W opisie danych doktorantka informuje czytelnika o tym, co jest już widoczne w tabelkach i na rycinach. Dlatego powszechne wykorzystanie w tym przypadku procentowej formuły wielkości zmian byłoby z pewnością wskazane.

Rozdział IV.

Dyskusja. Rozdział ten nie posiada klasycznej struktury przewidzianej dla prac naukowych (przypomnienie celu badań, ich innowacyjności, prezentacja najważniejszych rezultatów, ich konfrontacja z badaniami innych autorów, nowe ciekawe poznawczo ustalenia autora dysertacji oraz podsumowanie). Kolejność poszczególnych elementów dyskusji jest nieco zaburzona. Ponadto, cel badań opisany w dyskusji różni się od tego, który został sformułowany w Rozdziale II. Niemniej jednak autorka dysertacji prezentuje najważniejsze wyniki badań, konfrontuje je z badaniami innych autorów oraz prezentuje własną ich interpretację. Ciekawym zabiegiem jest również porównanie wybranych aspektów budowy somatycznej, sprawności funkcjonalnej i motorycznej siatkarek SMS PZPS Szczyrk z ich utalentowanymi rówieśniczkami z innych krajów z powodzeniem rywalizujących na arenie międzynarodowej.

Wnioski.

Wnioski chociaż dość obszerne, są poprawnie sformułowane i odpowiadają na pytania badawcze.

Pomimo krytycznych uwag oraz dyskusyjnych kwestii przedstawionych w recenzji należy stwierdzić, że dysertacja jest wartościowa pod względem poznawczym i aplikacyjnym. Podkreślenia wymaga także fakt, iż badania przeprowadzono na grupie najbardziej utalentowanych młodych siatkarkach jakimi są zawodniczki SMS PZPS w Szczyрку.

W związku z tym zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (DZ.U. z 2020r., poz. 85 z późn. zm.) uważam, że rozprawa spełnia wymogi merytoryczne i formalne. Wnoszę zatem do Senatu Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie o dopuszczenie mgr Lidii Stanisł-Guzik do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej.

Lidia Stanisł-Guzik